

Кеңес беру

"Баланы балабақшаға бермес бұрын ата-аналар не білуі керек"

Мектепке дейінгі мекеме баланың алдында әлеуметтік әлеуметтік өмір әлемін бірінші болып ашады. Балабақша (отбасымен қатар) мектеп жасына дейінгі баланы тәрбиелеудегі басты рөлдердің бірін алады және оны алғашқы танысудан бастап мектеп білім әлеміне шығарғанға дейін ойнайды. Осылайша, Балалар әлемі баланың жеке басының қалыптасуындағы шешуші факторлардың біріне айналады. Оның көптеген негізгі қасиеттері мен жеке қасиеттері өмірдің осы кезеңінде қалыптасады. Оның барлық кейінгі дамуы олардың қалай салынатынына байланысты.

Сіздердің көпшілігіңіз баланың балабақшада жақсы бола ма, ол ата-анасынан ажырасқанда ауыра бастайды, ашуланшақ бола ма, ренжіе ме деп алаңдайсыз ба деп алаңдайсыз. Басқаша айтқанда, бала қаншалықты сәтті бейімделе алады, яғни балабақша ортасына, оның жағдайына бейімделе алады. Бұл алаңдаушылық кездейсоқ емес. Бейімделу процесі оң және теріс нәтижелерге әкелуі мүмкін. Сәтті бейімделудің екі негізгі критерийі:

- ішкі жайлылық;
- мінез-құлықтың жеткіліктілігі.

Балабақшаға бейімделудің үш ауырлық дәрежесі бар:

1) оңай бейімделу: бала белсенді, сыртқы өзгерістер жоқ, мінез-құлықтың өзгеруі 1-2 апта ішінде қалыпқа келеді;

2) орташа бейімделу: бүкіл кезеңде көңіл-күй тұрақсыз болуы мүмкін, тәбеттің болмауы, қысқа мерзімді және ұйқының мазасыздығы болуы мүмкін. Бұл кезең 20-40 күнге созылады;

3) ауыр бейімделу: 2 айдан 6 айға дейін созылады. Бала ауырады, салмағын жоғалтады, патологиялық әдеттер пайда болады: тырнақ тістеу, саусақты сору. Тұрақты энурез пайда болады.

4) өте қиын бейімделу: шамамен алты ай немесе одан да көп. Сұрақ туындайды- бала балабақшада қалуы керек пе, мүмкін ол "садовалық емес" бала.

Баланы үйден, туыстарынан ажырату, жаңа ересектермен кездесу бала үшін психогендік фактор, стресс болуы мүмкін. Бала бұл жағдайды иеліктен шығару, ата-

ананың сүйіспеншілігінен, назарынан және қорғанысынан айыру деп қабылдайды. Тәжірибелік сезімдердің, эмоциялардың күшіне сәйкес, бұл жағдайды баланың туылған кездегі сымының жыртылуымен салыстыруға болады. Бұл баланың өмірлік тәжірибесі, жаңа жағдайларға бейімделуі (және кез-келген бейімделу кейбір қалыптасқан байланыстардың бұзылуын және жаңаларының тез қалыптасуын талап етеді), әсіресе ерте балалық шақта қиындықтармен байланысты. Сондықтан отбасынан балабақшаға біртіндеп көшу өте маңызды. Өкінішке орай, бұл процесс жиі қиын және ауыр. Балабақшаға бару стресстік жағдайға айналады. Бала ішкі ыңғайсыздықты сезінеді, бұл қыңырлыққа, ашуланшақтыққа, тамақтанудан, ұйқыдан, құрдастарымен қарым-қатынастан, аурудан бас тартуға әкеледі. Оның жасына Жағымсыз әдеттер пайда болады (саусақты сору, тырнақты тістеу).

Бұл бейімделу кезеңіндегі қиындықтарды көрсетеді.

Бейімделудегі қиындықтарды отбасында шамадан тыс қорғалған балалар, өзіне-өзі қызмет етудің, Тәуелсіздіктің қарапайым дағдылары жоқ балалар сезінеді. Ата-аналар, баланың өз бетінше бірдеңе жасауға деген ұмтылысына қарамастан, оған көмектесуге тырысады – бұл тезірек, аз қиындық тудырады, ал бала балабақшада өзін дәрменсіз және жаңа жағдайларға бейімделмеген сезінеді. Тек ата-аналармен қарым-қатынас жасауға дағдыланған, құрдастарымен қарым-қатынас жасау мүмкіндігі жоқ балалар да қиындықтарға тап болады, өйткені қарым-қатынас дағдысы қалыптасқан (бала өз қажеттіліктері, тілектері бар балалар сияқты бар екенін көруі керек). Балада отбасында қалыптасатын және оның мінез-құлқына із қалдыратын стереотиптердің болуы бейімделу процесін қиындатады, мысалы, бала ұйықтауға тек анасы жатса ғана үйренеді). Бейімделуге әсер етеді баланың темпераментінің түрі.

Сангвиника мен холериканың жаңа жағдайларына тез және оңай үйренетіні байқалады. Ал флегматиктер мен меланхоликтер тығыз. Олар баяу, сондықтан балабақша өмірінің қарқынына ілесе алмайды: олар тез киініп, серуендеуге, тамақтануға, тапсырманы орындай алмайды. Олардың көбінесе олар (тек бақшада ғана емес, үйде де) өздері болуға мүмкіндік бермейді.

Балаға мүмкіндігінше балабақша өміріне ауыртпалықсыз кіруге көмектесу үшін үйдегі күн тәртібін балабақшадағы режимге мүмкіндігінше жақындату қажет. Бұл ретте ұйқы, тамақтану, ояту сағаттарын ретке келтіру, режимдік рәсімдерді жүргізу кезінде балалардың дербестігін жан-жақты көтермелеу және дамыту маңызды. Балабақша мәзірімен танысып, баланы оған кіретін тағамдарға үйреткен жөн.

Баланың балабақшада және үйде өмір сүру арасындағы үздіксіз байланыс сезімін қалыптастыруға тырысыңыз. Ол жерде не істегені туралы соңынан сұрамаңыз. Бұл сұраққа ол сізге үнемі "біз ойнадық" немесе "ештеңе" деп жауап береді. Оған нақты, нақты сұрақтар қойыңыз. Сонда бала балабақшаның өмірі сізге жақын және түсінікті екенін сезінеді және сіз де оған қатысқаныңызды қалайды.

Балабақшаның ең маңызды мақсаты-балаға құрдастарымен қарым-қатынас жасауға және ойнауға мүмкіндік беру. Балабақша сіздің үйіңізге қандай жақсы қосымша болса да, түзетілмейтін қателік жасамаңыз – бұл отбасын алмастырады деп ойламаңыз.

Баланың балабақшаға бейімделу кезеңіндегі ата-аналарға арналған негізгі ұсыныстар келесі ережелерге дейін азаяды:

- 1) балаңыздың балабақшаға баруына оң көзқарас қалыптастырыңыз.
- 2) баланы тек сау балабақшаға жіберіңіз.
- 3) балабақшадағы күн тәртібіндегі барлық жаңа сәттерді алдын ала біліп, оларды үй тәртібіне енгізіңіз.
- 4) үйде баланың тыныш демалуына жағдай жасаңыз.
- 5) балаңыздың балабақшаға барған бірінші айында оны күні бойы сол жерде қалдырмауға мүмкіндігіңіз болатындай уақытты жоспарлаңыз.
- 6) баланы өзіне-өзі қызмет көрсетудің барлық қажетті дағдыларына үйрету.
- 7) бала кезінде сізді қызықтыратын балабақшаға қатысты мәселелерді талқылаудан аулақ болыңыз.
- 8) Сіздің балаңыз бұрынғыдай сізге қымбат және сүйікті екенін атап өтіңіз.